

دکتر احمد هومن
رئیس کانون وکلای دادگستری

در رثای احمد مشاور

برای اولین بار در سال ۱۹۳۳ میلادی نعمت ملاقات استاد -
احمد مشاور در منا کو در منزل پرنس ارفع دست داد. آقای
نصرالله انتظام و آقای میرزا جعفر شیرازی از ایرانیان مقیم فرانسه
و آقایان فضل الله و محمود مشاور نیز حضور داشتند.
در آن مجلس هر کس از مسایل روز، مشخصات زندگی فرانسویان
و ساکنین منا کو صحبت می کرد. تنها کسی که توجه چندانی باین
مسایل معطوف نمی داشت و با من از بر نامه دانشکده حقوق پاریس
و مسایل تازه ای که در حقوق اروپایی بحث می شود و در ایران از آن
اطلاعاتی میسر نیست، گفتگومی کرد، شادروان احمد مشاور بود.
آنچه تعجب آور بود، این بود که قسمت اعظمی از توضیحات مرا
در دفتر جیبی خود با دقت یادداشت می کرد و بعضی نکات را برای مرتبه
دوم و سوم سؤال می نمود و توضیح می خواست. با وجود غرور خاص
جوانی من بی اختیار مجذوب دقت و هوش و حوصله و پشت کار این
مرد بودم و نمی توانستم باور کنم مردی که برای تفریح و معالجه
باروپا آمده است، آنقدر شایق و مایل بحل مسایل علمی و فنی
باشد.



سالها گذشت روابط دوستی و یگانگی ما در برخوردها و تماس‌های شغلی ما فزونی یافت. مرحوم دکتر شهید نورایی دوست مشترک هر دو بود. مرحوم مشاور کرارا ایشان را با تفاق من در منزل دعوت می‌کرد و پس از صرف ناهار بحث علمی و حقوقی را شروع می‌نمود. چون شهید نورایی که خدایش رحمت کند، رساله‌ای در خصوص رژیم نازیها نوشته بود، در اطراف آن کتاب توضیحات می‌خواست و سعی می‌کرد مقررات قانون کیفر نازیها را ارزیابی کند و با اصول قانون اساسی آلمان وفق دهد. مرحوم شهید نورایی می‌گفت که اگر این مرد در اروپا بدنیا آمده بود، با پشتکار و دقت و نظم که در زندگانی داشت، چنانچه از تحصیلات دانشگاهی غربی استفاده می‌کرد، بدون شك یکی از برجسته‌ترین علمای حقوق در سطح جهانی به حساب می‌آمد. این معنی وقتی در ذهن من تحقق یافت که در محاکمه‌های لایحه‌ای از وی خواندم که آخرین مقررات مصوب راجع به داوری بین‌المللی از اطاق داوری پاریس را در آن گنجانده بود و ازداد گاه استان خواسته بود که طبق مفاد آن مقررات حکم صادر نماید.

مناات، حوصله، خیرخواهی، تواضع، کف نفس، و گذشت
از صفات ممتاز آن مرد بزرگ بود. وقتی چند بلیت مسافرتی
رایگان برای انجمن حقوقدانان ایران فرستاده بودند؛ مرحوم
شریعت زاده مشاور نایب رئیس انجمن بود و همه با اتفاق به ایشان پیشنهاد
کردیم که یکی از بلیت‌ها را برای خودشان تخصیص دهند. ایشان
با کمال صداقت رد کردند و گفتند، بین ما کسانی هستند که جوان
هستند. بگذارید آنها استفاده کنند. من هرچه در کنگره بحث
شود و یا تصمیم بگیرند، بعدا خواهم خواند. در چند سال پیش که
برای معالجه بیماریس آمده بود، پیشنهاد کرد با اتفاق از محاکم
و کانون و کلای پاریس دیدن کنیم. با اتفاق يك و کیل فرانسوی همه
جا رفتیم. وقتی ناهار را در رستوران کانون به اتفاق و کلای دیگر
صرف کردیم، قهوه را در محل دیگری نوشیدیم. و کلاعم از پیرو
جوان با لباسهای برازنده خود بلند با خنده صحبت می کردند.
و کلای زن جلوه خاصی بمجلس می دادند. مشاورهما نظور که عادت
او بود، با دقت بهمه چیز نگاه می کرد و راجع بهم مطلب خود را
علاقه مند نشان می داد.

آنروز آنقدر تحت تأثیر محیط قرار گرفته بود که نمی خواست
بآسانی از آنجا خارج شود و با وجودی که قهوه زیاد برای او خوب
نبود، مجدداً سفارش داد تا مدت بیشتری را بگذراند. هر وقت در
راهروهای دادگستری با ایشان برخورد می کردم، با تبسم و خوشحالی
از آن واقعه صحبت می نمود و آرزو می کرد که در عمرش چنین
تسهیلاتی برای وکلا در کشور فراهم آید.

در کار منافع شخصی را در نظر نمی گرفت. همواره علاقه وافری

برای پیشرفت کار دادگستری بروزمی داد ، خاصه می خواست که طبقه
وکیل با اجر ، محترم ، موثر و متحد باشد . حتی با وکلایی که شهرت
مناسبی بدست نیاورده بودند ، با احترام و ادب یاد می کرد .
وقتی از مسافرت وین برگشت و پزشکان و قوع غیر قابل احترام از
مرگ را با اشاره با و فهمانده بودند ، وصیتنامه خود را تنظیم کرد .
در آن وصیتنامه وظیفه وکیل را با صراحت و جرات بشرح زیر
بیان کرده است :

«پیام مختصر من بکانون وکلای دادگستری ، همکاران و
برادران شغلی من چنین است :

اگر وکلای دادگستری میهن عزیز ما ایران به اصول زیرین
توجه فرمایند ، نیرومندترین گروه خدمتگذار ملت ایران بشمار
خواهند آمد :

الف - هیچگاه مطالعه کتب علمی حقوقدانان نامی جهانرا تا
ممکن است ، ترك نکنند .

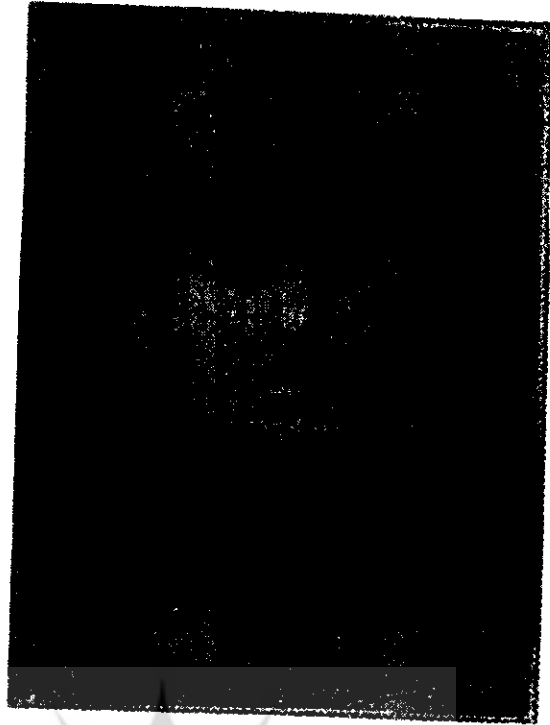
ب - مجله ها ، برشورها و کتابهای تازه ای را که نشانه تکامل
دایم شعب علم حقوق است ، بدقت مطالعه و خود را با
تحولات و توسعه این علوم تطبیق پذیر نمایند .

ج - باصالت برتری حقوق و اصالت حقیقت در امور قضایی
احترام کنند .

د - در دفاع از حقیقت و آزادی که در اعصار تاریخ ملیونها نفوس
برای دفاع از آنها و یا تحصیل آنها قربانی شده اند ، با مراعات
کمال ادب و بینظری انجام وظیفه نمایند .

ه - اختلاف در امور نظری بین وکلا نباید هیچگونه اثر بدی در
مناسبات و روابط برادرانه بین وکلای دادگستری داشته باشد ،
بلکه بمحض بیان عقاید و اعتراض یا دفاع و پایان جلسه دادرسی
همان رفتار محترمانه و صادقانه برادرای شغلی بین آنها با بر
جا و مستحکم بماند .

و - چون حال ما بسیار ناراحت و دردناک است ، دیگر نمی توانم
چیزی جز آنچه در این باره نوشتم ، بنویسم و بار دیگر
بکانون وکلای پایتخت و ایالات دیگر و بهمه وکلای دادگستری ،
برادران شغلی خود درود می فرستم و از باری تعالی پیروزی
آنها را در خدمت بمیهن عزیز و ملت ایران استدعا دارم .»



وقتی داعی حق را لبیک گفت ، وکلای تهران و شهرستانها
صادقانه درمرگ وی سوگواری کردند . حتی بدفتر کانون نامه های
متعددی درتجلیل آن فقید بامضای وکلا رسید . هیئت مدیره کانون
در آخرین روزهای زندگانی آن مرحوم مرتب بعیادت او می رفتند و
در شب چهارم درمجلس تذکری که درباشگاه وکلا برپا شد، عده کثیری
باوجود شرایط نامساعد جوی حاضر شدند و اظهارتأسف نمودند .
همه متأثر بودند . حتی آنانکه باوی طرف دعوی بودند
وخواه ناخواه تلخی محکومیت را چشیده بودند ، بااحترام سخن
می گفتند . اورفت، ولی بگواهی دوست و دشمن نمونه کامل و کیل
ومظهر شایسته ای از فرد خیرخواه و نوع دوست بحساب می آمد .
خدایش بیامرزد که وجودش باعث آبرو و حیثیت و خوشنامی قاطبه
وکلای دادگستری ایران بود .